

TA'LIM MUASSASASIDA PEDAGOG KADRLAR FAOLIYATINI SAMARADORLIGINI BOSHQARISH

Yerejepova Minayim Omirzaxovna

Toshkent shahridagi puchon universiteti ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash markazi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim muassasasida pedagog kadrlar faoliyatini samarali boshqarish, ularning kasbiy mahoratini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirishda boshqaruvning innovatsion yondashuvlari tahlil qilingan. Pedagog kadrlar faoliyatini samaradorligini baholash mezonlari, motivatsion omillar, raqamli boshqaruv tizimining imkoniyatlari va ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida pedagoglarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, zamonaviy kompetensiyalarini shakllantirish va samarali boshqaruv modelini takomillashtirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: pedagog kadrlar, boshqaruv, samaradorlik, motivatsiya, innovatsion yondashuv, raqamli ta'lim, kompetensiya.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — jamiyat ehtiyojlariga mos yuqori malakali, raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlash va ularning professional faoliyatini samarali boshqarishdan iborat. Ta'lim sifati ko'p jihatdan pedagoglarning kasbiy salohiyati, ularning metodik yondashuvlari, innovatsiyalarni o'zlashtirish darajasi hamda ta'lim muassasasidagi boshqaruv tizimining samaradorligiga bog'liq. Shu bois pedagog kadrlar faoliyatini boshqarish nafaqat tashkilot ichki jarayonlarini tartibga solish, balki ta'lim sifatini strategik rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Pedagog kadrlar faoliyatini boshqarish – bu ta'lim muassasasida mehnat jarayonini tashkil etish, nazorat qilish, baholash va rag'batlantirishni o'z ichiga olgan kompleks boshqaruv mexanizmidir. Ushbu jarayon faqat an'anaviy ma'muriy boshqaruv bilan cheklanmay, balki inson resurslarini rivojlantirish, psixologik qo'llab-quvvatlash, raqamli boshqaruv tizimlaridan foydalanish va innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish kabi zamonaviy yondashuvlarni talab qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, pedagoglarning martaba va malakasini rivojlantirishga qaratilgan qaror va farmonlari ushbu yo'nalishdagi ishlarni tizimli va ilmiy asosda tashkil etish lozimligini ko'rsatmoqda. Xususan, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini baholashning yangi mezonlarini joriy etish, ularni uzluksiz rivojlantirish hamda ta'lim muassasalarida innovatsion boshqaruv tizimlarini qo'llash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Ta'lim muassasasida pedagog kadrlar faoliyatining samaradorligini oshirish uchun eng avvalo boshqaruvning strategik modeli ishlab chiqilishi zarur. Bunda pedagoglarning kasbiy o'sishini rag'batlantirish, boshqaruv jarayonlariga ulardan faol ishtirokini ta'minlash, motivatsion muhit yaratish, raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanish va ularning

shaxsiy hamda kasbiy qiziqishlarini hisobga olgan holda boshqaruv amalga oshirilishi muhimdir.

Shuningdek, ta'lim muassasasida samarali boshqaruv tizimi – pedagog kadrlarni qo'llab-quvvatlash, ularning mehnatini baholash, ilg'or tajribalarni ommalashtirish va ta'lim sifatini doimiy monitoring qilish orqali amalga oshirilishi lozim. Shu jihatdan, pedagog kadrlar faoliyatini boshqarish masalasi bugungi kunda ilmiy tadqiqotlar, metodik izlanishlar va amaliy tajribalar talab etadigan dolzarb ilmiy-amaliy muammolardan biri bo'lib qolmoqda.

Pedagog kadrlar faoliyatini samaradorligini boshqarishning nazariy asoslari

Pedagog kadrlar faoliyatini samaradorligini boshqarish — bu ta'lim jarayonining sifatini oshirish, ta'lim muassasasining strategik rivojlanishiga erishish hamda pedagoglarning kasbiy o'sishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan boshqaruv tizimidir. Samaradorlik — bu pedagogning o'qitish jarayonida qo'yilgan maqsadlarga erishish darajasi, ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalari rivojlanishi, shuningdek, ta'lim muassasasining umumiy natijalarida ifodalanadi.

Pedagog faoliyatida samaradorlikni belgilovchi asosiy omillar:

- Kasbiy kompetensiya darajasi (metodik, kommunikativ, axborot, innovatsion);
- Motivatsiya va rag'batlantirish tizimi;
- Psixologik-pedagogik muhit va jamoaviy hamkorlik;
- Ta'lim muassasasining boshqaruv madaniyati;
- Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish.

Pedagog kadrlar faoliyatini boshqarishda innovatsion yondashuvlar, transformatsion yetakchilik, SMART mezonlari asosida baholash va raqamli monitoring tizimlari samaradorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Pedagog kadrlar faoliyatini baholash mezonlari va indikatorlari

Pedagog kadrlar faoliyatini samaradorligini baholash — bu ta'lim jarayonida pedagogning kasbiy mahorati, ta'lim sifatiga qo'shgan hissasi, shaxsiy va professional rivojlanish darajasini aniqlashga qaratilgan tizimli jarayondir. Baholash jarayonida bir nechta mezonlar va indikatorlar qo'llaniladi.

Birinchidan, kasbiy kompetensiya mezon. Bu mezon pedagogning o'qitish metodlari, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash darajasi, dars samaradorligi, o'quvchilar bilan muloqot qilish qobiliyati va pedagogik mahorati bilan baholanadi. Unda pedagogning metodik bilimlari, darsni rejalashtirish va tashkil etish, ilg'or ta'lim usullarini joriy eta olish qobiliyati kabi indikatorlar muhim o'rin tutadi.

Ikkinchidan, ta'lim sifati mezon. Ushbu mezon pedagog faoliyati natijasida o'quvchilarning bilim darajasi, ularning davlat attestatsiyasi, olimpiada va tanlovlardagi natijalari, shuningdek, ta'lim jarayonida shakllangan kompetensiyalarni baholashga qaratilgan. Bu indikatorlar pedagogning natijaviy samaradorligini aks ettiradi.

Uchinchidan, innovatsion faoliyat mezon. Mazkur mezon pedagogning ta'lim jarayoniga yangi pedagogik metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli ta'lim platformalari va interaktiv texnologiyalarni joriy etishdagi faolligini baholaydi.

Pedagogning ilmiy-tadqiqot ishlarida ishtiroki, mualliflik dasturlari va metodik qo'llanmalar yarata olishi ham ushbu mezon doirasida ko'rib chiqiladi.

To'rtinchidan, shaxsiy va kasbiy rivojlanish mezoni. Pedagogning o'z ustida ishlashi, malaka oshirish kurslarida, seminar-treninglarda, konferensiyalarda qatnashishi, professional rivojlanish rejasiga ega bo'lishi va uni amalda qo'llashi bilan baholanadi. Bu mezonda pedagogning o'z kasbiy salohiyatini uzluksiz oshirishi asosiy indikator hisoblanadi.

Beshinchidan, ijtimoiy faollik va hamkorlik mezoni. Pedagogning jamoada ishlash madaniyati, ota-onalar bilan hamkorligi, mentorlik faoliyatidagi ishtiroki, shuningdek, jamiyat hayotidagi faolligi baholanadi. Bu mezon pedagogning nafaqat o'qituvchi, balki jamoatchi, yetakchi va kommunikator sifatidagi rolini yoritadi.

Shu bilan birga, pedagog faoliyatini baholashda raqamli reyting tizimlari, e-portfolio, monitoring platformalari va anketalar orqali diagnostika kabi usullar qo'llanishi maqsadga muvofiqdir. Mezonlarga asoslangan baholash tizimi an'anaviy yondashuvlardan farqli o'laroq, pedagog faoliyatining real natijalariga, ularning kasbiy o'sish dinamikasiga va ta'lim sifati rivojiga bevosita ta'sir qiladi.

Pedagog kadrlar samaradorligini oshirishda motivatsiyaning o'rni

Pedagoglarning ichki va tashqi motivatsiyasini shakllantirish samaradorlikning kuchli drayverlaridan biridir. Ushbu jarayonda quyidagi yondashuvlar muhim:

- Ichki motivatsiya: pedagogning kasbga bo'lgan qiziqishi, ijodiy salohiyati, kasbiy faolligi;
- Tashqi motivatsiya: moddiy rag'bat, mukofot, sertifikat, ma'naviy e'tirof;
- Rag'batlantirish strategiyalari: differensial yondashuv, reyting tizimi, mukofot dasturlari.

Pedagog kadrlar uchun "Professional o'sish xaritasi"ni joriy etish ularni uzluksiz rivojlanishga yo'naltiradi.

Raqamli boshqaruv va innovatsion ta'lim texnologiyalarining roli

Bugungi raqamli transformatsiya davrida pedagog kadrlar faoliyatini boshqarishda raqamli texnologiyalarning o'rni beqiyos. Quyidagi raqamli vositalar boshqaruv samaradorligini ta'minlaydi:

- LMS (Learning Management System) — pedagog faoliyatini monitoring qilish uchun;
- E-portfolio — pedagogning shaxsiy yutuqlarini raqamli shaklda saqlash;
- AI-tahliliy platformalar — o'quv jarayonini tahlil qilish va takomillashtirish;
- Virtual metodik platformalar — tajriba almashish va professional o'sish uchun.

Raqamli boshqaruv tizimi ta'lim muassasasidagi barcha jarayonlarni shaffof, nazorat qilinadigan va tahlilga qulay holatga keltiradi.

Ta'lim muassasasida samarali boshqaruv modeli

Pedagog kadrlar faoliyatini boshqarishda quyidagi boshqaruv modeli taklif etiladi:

Diagnostika bosqichi: pedagog faoliyatining hozirgi holatini o'rganish, ehtiyoj va muammolarni aniqlash.

Strategik rejalashtirish: kasbiy rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish, har bir pedagog uchun individual rivojlanish yo'nalishini belgilash.

Monitoring va tahlil: pedagogning amaliy faoliyatini reyting asosida baholash.

Rag'batlantirish va mentoring: mentorlik tizimi, motivatsion paketlar, kasbiy fikr almashinuvi.

Refleksiya va takomillashtirish: natijalarni tahlil qilish, ilg'or tajribalarni qo'llash va takomillashtirish.

Xulosa

Ta'lim muassasasida pedagog kadrlar faoliyatini samaradorligini boshqarish — bu nafaqat ta'lim jarayonini nazorat qilish yoki baholash, balki pedagoglarning kasbiy salohiyatini rivojlantirish, ularning ijodiy va innovatsion yondashuvlarini qo'llab-quvvatlash, shuningdek, ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan omillarni shakllantirishga qaratilgan kompleks tizimdir. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagog faoliyati samaradorligini oshirishda an'anaviy boshqaruv usullari etarli emas; buning uchun raqamli texnologiyalar, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, motivatsion boshqaruv va inson resurslarini rivojlantirish konsepsiyasi asosida tashkil etilgan integratsion boshqaruv modeli zarur.

Pedagog kadrlar faoliyatini samarali boshqarish uchun, birinchi navbatda, ularning kasbiy kompetensiyalari, innovatsion salohiyati, metodik mahorati va ta'lim jarayonida qo'llayotgan texnologiyalari muntazam monitoring qilinishi kerak. Shu bilan birga, pedagoglarning malaka oshirish jarayonini raqamlashtirish, ularning professional o'sishi uchun individual rivojlanish xaritalarini yaratish va e-portfolio tizimlarini joriy etish zamonaviy ta'lim boshqaruvida muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagog faoliyatini baholash va boshqarishda motivatsiya — samaradorlikning asosiy harakatlantiruvchi kuchidir. Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish, ijodiy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash, pedagoglarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etish ular faoliyatining sifatini sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, mentorlik tizimi, tajriba almashish platformalari, jamoaviy o'qitish usullari ta'lim jarayonida ijobiy psixologik va professional muhit yaratadi.

Ta'lim muassasasida samarali boshqaruv modeli — bu diagnostika, strategik rejalashtirish, monitoring, rag'batlantirish va refleksiya bosqichlarini o'z ichiga olgan dinamik tizimdir. Ushbu tizim pedagog kadrlarning nafaqat joriy faoliyatini baholaydi, balki ularning kelgusi rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi, raqamli boshqaruv vositalari orqali ta'lim sifatini nazorat qilish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, pedagog kadrlar faoliyatini samaradorligini boshqarish ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omillaridan biri bo'lib, u kompleks yondashuv, ilg'or boshqaruv texnologiyalari, zamonaviy motivatsion model va innovatsion pedagogik tizimlarni talab qiladi. Kelajakda raqamli boshqaruv platformalarini yaratish, mobil baholash tizimlarini joriy etish, pedagoglarning kasbiy salohiyatini sun'iy intellekt asosida monitoring qilish va ijtimoiy hamkorlikni kuchaytirish orqali ta'lim tizimida yuqori natijalarga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'lim jarayonlarini axborotlashtirishni tashkil etish va boshqarish nazariyasi va amaliyoti. // Ped.fanlari dokt. Ilmiy dar.uchun diss. - T., 2007
2. Mitina L.M. "Mehnat psixologiyasi va o'qituvchining malakasini oshirish". M.: Akademiya, 2004.
3. Xoliqov A. "Pedagogik mahorat" Toshkent «IQTISOD-MOLIY A» 2011
4. Ochilova G. Pedagogik mahorat asoslari. Ma'ruzalar matni. - Toshkent, TDIU, 2012.